

7.6.2017

Uudenmaan liitto
Aluesuunnittelu
toimisto@uudenmaanliitto.fi

Viite

Lausuntopyyntö 22.3.2017

Luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen lausunto Östersundomin alueen maakuntakaavaehdotuksen Natura-arvioinneista

Uudenmaan liitto pyytää Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta luonnonsuojelulain 65 §:n mukaista lausuntoa arvioinneista, jotka koskevat Östersundomin alueen maakuntakaavaehdotuksen vaikutuksia Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet (FI0100065) ja Siipoonkorpi (FI0100066) Natura 2000 -alueisiin.

Maakuntakaavaehdotuksesta on laadittu kaksi Natura-arviointia, joista toinen koskee metrolinjan pohjoista vaihtoehtoa ja toinen suoraa vaihtoehtoa. Molemmat arvioinnit on laatinut Ramboll Finland Oy.

Maakuntakaavaehdotuksen keskeiset muutokset Natura-vaikutusten kannalta

Östersundomin alueen maakuntakaava oli ehdotuksena nähtävillä alkuvuodesta 2015. Uudenmaan ELY-keskus antoi kaavaehdotuksen Natura-arvioinnista 26.3.2015 luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen lausunnon, jossa ELY-keskus katsoi, että suunniteltu maankäyttö aiheuttaa merkittävästi heikentäviä vaikutuksia Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet Natura-alueen suojelun perusteena olevista luonnonarvoista luontodirektiivin liitteen I luontotyypille kasvipeitteiset siikaattikalliot, lintudirektiivin liitteen I lajeista kehrääjälle, pyylle ja ruisrääkälle sekä Natura-alueen eheydelle.

Östersundomin alueen maakuntakaavaehdotuksen valmistelua on jatkettu vuosina 2015–2017. Kaavaehdotuksen valmistelussa on kiinnitetty huomiota edellisestä kaavaehdotuksesta annettuihin Natura-lausuntoihin. Merkittävimpiä muutoksia on Salmenkallion-Talosaaren alueiden osoittaminen maakuntakaavan valkoisina alueina, joille ei kohdistu maakunnallisesti tai seudullisesti merkittävää maankäyttöä. Metrolinjausta on myös muutettu siten, että se ei enää kulje Salmenkallion kautta. Taajamatoimintojen alueita ja valkoisia alueita koskevia suunnittelumääräyksiä on täydennetty siten, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on huomioitava alueen Natura-arvot. Myös virkistysaluetta koskevaa suun-

nittelumääräystä on täydennetty siten, että virkistysalueiden yksityiskoh-
taisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon Natura-alueiden suo-
jelu perusteena olevat silikaattikalliot sekä lintudirektiivin lajit.

Kaavaehdotuksesta on laadittu kaksi vaihtoehtoa: Pohjoinen ja Suora
vaihtoehto. Vaihtoehtojen nimet viittaavat kaava-alueen länsipuolella esi-
tettävään kahteen vaihtoehtoiseen metrolinjaukseen ja niihin liittyviin taa-
jama-alueiden maankäyttöratkaisuihin. Vaihtoehdot poikkeavat toisis-
taan Vantaan Länsimäen ja Länsisalmen alueilla metrolinjauksen ja sii-
hen liittyvän maankäytön osalta. Muilta osin kaavaratkaisu on samanlai-
nen molemmissa vaihtoehdossa.

UUDENMAAN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUKSEN LAUSUNTO

Arviointimenettely

Luonnonsuojelulain 65 §:n mukaan jos hanke tai suunnitelma joko yksis-
tään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien
kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura
2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä
luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai tarkoitus si-
sällyttää Natura 2000 -verkostoon, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman
laatijan on asianmukaisella tavalla arvioitava nämä vaikutukset. Sama
koskee sellaista hanketta tai suunnitelmaa alueen ulkopuolella, jolla to-
dennäköisesti on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Luvan myöntävän tai suunnitelman hyväksyvän viranomaisen on valvot-
tava, että edellä tarkoitettu arviointi on tehty. Viranomaisen on pyydettävä
arviointista lausunto elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta ja siltä,
jonka hallinnassa luonnonsuojelualue on. Lausunto on annettava viivy-
tyksettä ja viimeistään kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun lausunto-
pyyntö on saapunut elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen

Luonnonsuojelulain 66 §:n mukaan viranomainen ei saa myöntää lupaa
hankkeen toteuttamiseen taikka hyväksyä tai vahvistaa suunnitelmaa, jos
65 §:n tarkoittama arviointi- ja lausuntomenettely osoittaa hankkeen tai
suunnitelman merkittävästi heikentävän niitä luonnonarvoja, joiden suo-
jelemiseksi alue on sisällytetty tai tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -
verkostoon.

Maankäyttö- ja rakennuslain 197 §:n mukaan kaavaa hyväksyttäessä ja
vahvistettaessa on noudatettava mitä luonnonsuojelulain 10 luvussa sää-
detään. Kaavan hyväksyminen edellyttää siten arviointi- ja lausuntome-
nettelyn kautta saatua varmuutta merkittävästi heikentävien vaikutusten
poissulkemisesta.

Uudenmaan ELY-keskus toteaa, että luonnonsuojelulain 65 ja 66 §:n mukaisen arviointi- ja hyväksymismenettelyn soveltamisessa on otettava myös huomioon luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohtaa koskeva Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tulkinta. Tuomioistuimen ratkaisun C-127/02 mukaan hanke tai suunnitelma voidaan hyväksyä vasta silloin, kun ei ole olemassa tieteelliseltä kannalta järkevää epäilyä hankkeen tai suunnitelman vahingollisista vaikutuksista Natura 2000 -alueen valinnan perusteisiin. Vaikutusten arviointiin sovelletaan varovaisuusperiaatetta.

Arviointien asianmukaisuus

Östersundomin alueen maakuntakaavaehdotuksen todennäköiset vaikutusmuodot sekä vaikutusalue on ELY-keskuksen näkemyksen mukaan arvioinneissa tunnistettu ja arvioinnit on kohdennettu vaikutusten näkökulmasta oikein arvioinnin kohteena olevien Natura-alueiden suojeluperusteena oleviin luontotyyppeihin ja lajeihin. Myös yhteisvaikutuksiin muiden tiedossa olevien hankkeiden ja suunnitelmien kanssa on kiinnitetty arvioinneissa huomiota.

Natura-arvioinnit on laadittu asiantuntija-arvioina olemassa olevaan tietoon perustuen. Laatijan mukaan aikaisemmin tehtyjen arviointien ja kattavan lähtöaineiston ansiosta arviointiin ei katsota sisältyvän epävarmuutta, joka olisi vaikuttanut arvioinnin lopputulokseen. Arviointien painopiste on niissä luontotyypeissä ja lajeissa, jotka edellisissä Natura-arvioinneissa ja niistä annetuissa lausunnoissa ovat nousseet esiin merkitävien heikentävien vaikutusten osalta.

Edelleen arvioinneissa on huomioitu myös syksyllä 2016 nähtävillä ollut Ympäristöministeriön esitys Natura 2000 -verkoston täydentämisestä ja tietojen ajantasaistamisesta. ELY-keskus toteaa, että se antaa tässä vaiheessa LSL 65 §:n mukaisen lausunnon vain voimassa oleviin Natura-alueiden suojelun perusteena oleviin luontotyyppeihin ja lajeihin kohdistuvien vaikutusten merkittävydestä.

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan vaikutuksia on selvitetty tavalla, joka täyttää LSL 65 §:ssä tarkoitetut asianmukaisuuden vaatimukset ja sen pohjalta voidaan tehdä johtopäätöksiä vaikutusten merkittävydestä.

Vaikutukset Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet Natura-alueeseen

Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet (FI0100065) sisältyy Natura 2000 -verkostoon sekä lintu- että luontodirektiivin mukaisena alueena (SPA ja SAC). Natura-alue koostuu neljästä erillisestä osa-alueesta ja sen kokonaispinta-ala on noin 355 ha. Alueen suojeluperusteena on yhdeksän luontodirektiivin liitteen I luontotyyppiä ja yksi liitteen II laji sekä 11 lintudirektiivin liitteen I lintulajia ja seitsemän säännöllisesti tavattavaa muuttolintulajia.

Pohjoinen vaihtoehto

Pohjoisessa vaihtoehdossa merkittävin muutos aikaisempaan maakuntakaavaehdotukseen on metrolinjauksen sekä asumisen ja muiden toimintojen painopisteen siirtäminen selvästi pohjoisemmaksi Uuden Porvoontie pohjoispuolelle. Ekologisten yhteyksien pinta-ala, rakenne ja toiminta ovat myös parantuneet. Tärkeintä ekologista metsäyhteyttä Salmenkalliosta Sipoonkorpeen on vahvistettu. Koko Salmenkallion-Talosaaren alue on jätetty kaavaehdotuksessa valkoiseksi alueeksi, jolle ei kohdistu maakunnallisia tai seudullisia maankäyttötarpeita.

Vaikutukset luontodirektiivin liitteen I luontotyypeihin

Uudenmaan ELY-keskus katsoo, että arviointi ja siihen liittyvä aineisto osoittavat, että luontotyypeihin kohdistuvat heikentävät vaikutukset jäävät todennäköisesti vähäisiksi, kun maakuntakaavaehdotuksen Pohjoisen vaihtoehdon mukaisesti asutuksen painopiste siirtyy pois Mustavuoren, Labbackan ja Kasabergetin alueiden läheisyydestä eikä Salmenkallion alueelle osoiteta maankäyttöä. ELY-keskus toteaa, että myös siliikaattikallioiden osalta on perusteltua päätyä johtopäätökseen, että merkittävästi heikentäviä vaikutuksia ei pohjoisen vaihtoehdon mukaisessa maankäyttöratkaisussa aiheudu, koska virkistyskäyttöpaine ei kohdistu enää niin voimakkaasti Kasabergetin kallioalueelle ja lisäksi virkistyskäyttöä ohjaamalla voidaan vaikutuksia lieventää Natura-alueella ja sen ympäristössä.

ELY-keskus viittaa Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet -alueen suojelun perusteena olevien luontotyyppien osalta myös aikaisemmasta kaavaehdotuksesta antamaansa Natura-lausuntoon ja korostaa, että arvioinneissa ja lausunnoissa esitetyt lieventämistoimet mm. virkistyskäytön ja hulevesien vaikutusten hallitsemiseksi tulee ottaa jatkosuunnittelussa huomioon.

Vaikutukset luontodirektiivin liitteen II lajiin

Maakuntakaavaehdotukseen tehdyt muutokset eivät lisää virkistyskäyttöä lajin elinympäristössä edelliseen ehdotukseen verrattuna. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan pohjoisen vaihtoehdon toteuttaminen ei aiheuta lajin elinympäristön merkittävää heikentymistä, kun aikaisemmin esitetyt haitallisten vaikutusten lievennyskeinot toteutetaan jatkosuunnittelussa. Lajin esiintymispaikka sijaitsee luonnonsuojelulla toteutettavaksi osoitetulla alueella.

Vaikutukset lintudirektiivin liitteen I lajeihin ja muuttolintulajeihin

Natura-arviointi osoittaa, että maakuntakaavaehdotuksessa osoitetulla laajamittaisella maankäytön muutoksella Natura-alueen läheisyydessä on edelleen heikentäviä vaikutuksia moniin Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet Natura-alueen suojeluperusteena olevista lintulajeista. Keväällä 2015 lausunnolla olleeseen kaavaehdotukseen verrattuna rakentamisen painopisteen siirtyminen kauemmas rannikolta, virkistysalueiden laajeneminen ja viheryhteyksien paraneminen sekä Salmenkallion-Talosaaren alueiden jättäminen kaavaehdotuksessa maankäytön ulkopuolelle vähentää kuitenkin selvästi linnustoon kohdistuvia haitallisia vaikutuksia.

ELY-keskus katsoo, että pääosalle suojelun perusteena olevista lintulajeista maakuntakaavaehdotuksen heikentävät vaikutukset jäävät vähäisiksi tai enintään kohtalaisiksi, kun yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa mm. uusien ulkoilureittien sijoittelussa ja muutoinkin liikkumisen ohjaamisessa huomioidaan lajien elinympäristövaatimukset sekä turvataan Natura-alueen merenlahtiin liittyvien niitty- ja peltoalueiden säilyminen.

Uudenmaan ELY-keskus katsoi 26.3.2015 antamassaan Natura-lausunnossa, että aikaisemman maakuntakaavaehdotuksen vaikutukset olivat lintudirektiivin liitteen I lajien, kehrääjä, pyy ja ruisräykkä osalta merkittävästi heikentäviä.

Uuden maakuntakaavaehdotuksen pohjoisessa vaihtoehdossa kehrääjän elinympäristönä tärkeälle Salmenkallion metsäalueelle ei ole osoitettu maakunnallisesti tai seudullisesti merkittävää maankäyttöä (valkoiset alueet) ja metrolinjaus on siirretty pohjoisemmaksi. Kehrääjän kannalta myönteisiä muutoksia ovat lisäksi mm. Talosaaren jääminen maankäytön ulkopuolelle valkoisena alueena ja tiivistettävän alueen siirtyminen Gubbackasta pohjoiseen sekä virkistysalueiden laajeneminen ja viheryhteyksien paraneminen.

Natura-arvioinnin mukaan maakuntakaavaehdotuksen pohjoisen vaihtoehdon merkittävimmät vaikutukset kehrääjään muodostuvat virkistyskäytöstä ja vähäisemmin myös muusta lähialueiden häiriöistä, kuten liikennemäärien lisääntymisestä ja valaistusolosuhteiden muutoksesta. Salmenkallio lähiympäristöineen on nykyisin vähäisessä virkistyskäytössä ja kehrääjälle erinomaista elinympäristöä sopivien, lähellä toisiaan sijaitsevien kallioisten pesimämetsien ja ympäristön monipuolisten ruokailualueiden ansiosta. Kehräjä on herkkä häiriöille ja sen pesimäpaikat sijaitsevat syrjässä asutuksesta ja ihmisten kulkureiteistä. Vaikka rakentamisen määrää Salmenkallion alueella ja sen lähiympäristössä on olennaisesti vähennetty, maakuntakaavaehdotuksen toteutuminen merkitsee virkistyskäytön määrän monikertaistumista nykyiseen verrattuna.

ELY-keskus katsoo, että kehrääjään kohdistuvia heikentäviä vaikutuksia voidaan lieventää säilyttämällä lajille tärkeät elinympäristöt Natura-alueeseen rajautuvalla Salmenkallion ja Kantarnäsbergetin alueella kokonaan

rakentamattomina sekä ohjaamalla ja rajoittamalla alueelle kohdistuvaa virkistyskäyttöä. Tähän perustuvat myös Natura-arvioinnin johtopäätökset. ELY-keskus katsoo, että varovaisuusperiaate huomioiden häiriölle herkkään kehrääjään kohdistuvien merkittävien vaikutusten poissulkeminen edellyttää, että lajin tärkeimmät elinympäristöt Salmenkallion alueella osoitetaan maakuntakaavaehdotuksen pohjoisessa vaihtoehdossa suojelualueena.

Uuden maakuntakaavaehdotuksen pohjoisen vaihtoehdon myönteisiä muutoksia pyyn kannalta ovat edellä kehrääjän kohdalla mainittujen lisäksi erityisesti ekologisen yhteyden vahvistuminen Sipoonkorpeen.

Natura-arvioinnin mukaan pyyn elinympäristöihin kohdistuvat suorat vaikutukset jäävät vähäisiksi. Pyyhyn kohdistuvista vaikutuksista merkittävimpiä ovat Östersundomin Natura-alueen ja Sipoonkorven välisten metsäalueiden kytkeytyneisyyden heikentyminen ja lisääntynyt virkistyskäyttö. Arvioinnin suurimmat epävarmuudet liittyvät ekologisen yhteyden toimivuuteen Salmenkallion ja Sipoonkorven metsäalueiden välillä.

ELY-keskus katsoo, että pohjoisessa vaihtoehdossa Salmenkallion alueelta pohjoiseen kohti Sipoonkorpea osoitettu virkistysalue laajennuksineen ja sitä koskeva suunnittelumääräys parantavat ekologisen yhteyden toimivuutta siten, että pyyn osalta vaikutukset eivät muodostu merkittäviksi. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä kuitenkin erityistä huomiota yhteyden kehittämiseen ja vahvistamiseen.

Uuden maakuntakaavaehdotuksen pohjoisessa vaihtoehdossa ruisrääkän elinympäristöihin kohdistuvia myönteisiä vaikutuksia on rakentamisen painopisteen ja metrolinjan siirtämisen lisäksi mm. viheryhteystarpeen sijoittaminen Kapellvikenin ranta-alueelle. Muutosten johdosta ruisrääkän esiintymisen kannalta tärkeiden Kapellvikenin ja Karlvikin läheisiä elinympäristöjä säästyy aikaisempaa enemmän. Arvioinnin mukaan yhdessä virkistyskäytön määrään vaikuttavien muutosten kanssa kaavaehdotuksen vaikutukset ruisrääkkään katsotaan vähäisiksi.

ELY-keskus katsoo, että maakuntakaavaehdotuksessa metrolinjan ja sen myötä rakentamisen painopisteen siirtäminen Uuden Porvoontien pohjoispuolelle, Salmenkallion-Talosaaren alueiden jättäminen maankäytön ulkopuolelle valkoiseksi alueeksi sekä viheryhteystarpeen sijaintiin tehdyt muutokset yhdessä säilyttävät aikaisempaa laajemmin ruisrääkän elinympäristöjä ja vähentävät niihin kohdistuvaa virkistyskäyttöä siinä määrin, että merkittävästi heikentäviä vaikutuksia ei enää aiheudu.

Yhteisvaikutukset

Uudenmaan ELY-keskus viittaa yhteisvaikutusten osalta maakuntakaavaehdotuksen aikaisemmasta Natura-arvioinnista 26.3.2015 antamaansa lausuntoon.

Helsingin uusi yleiskaava on hyväksytty syksyllä 2016, mutta ei ole vielä lainvoimainen. Uuden yleiskaavan sisältö ja muutokset verrattuna Helsingin yleiskaavaan 2002 huomioiden ELY-keskus katsoo, että maakuntakaavaehdotuksella ei ole aikaisemmassa lausunnossa todettuja kumulatiivisia yhteisvaikutuksia.

Vaikutukset Natura-alueen eheyteen

Vaikutusten merkittävyyden arvioinnissa tulee ottaa huomioon luontodirektiivin sanamuoto *"toimivaltaiset kansalliset viranomaiset antavat hyväksyntänsä suunnitelmalle tai hankkeelle vasta varmistuttuaan siitä, että suunnitelma tai hanke ei vaikuta kyseisen alueen koskemattomuuteen"*. Alueen koskemattomuudella ei tarkoiteta alueen täydellistä koskemattomuutta tai luonnontilaisuutta vaan sillä tarkoitetaan Natura-alueen eheyttä, jossa koko alueen ekologisen rakenteen ja toiminnan täytyy säilyä elinkelpoisena. Alueen eheyden korostaminen voi tarkoittaa sitä, että vaikka vaikutukset eivät olisi mihinkään luontotyyppiin tai lajiin yksinään merkittäviä, vähäiset tai kohtalaisen suuret vaikutukset moneen lajiin ja luontotyyppiin saattavat heikentää alueen ekologista rakennetta tai toimintaa merkittävästi. Vaikutusten ei tarvitse myöskään kohdistua suoraan arvokkaihin luontotyypeihin tai lajeihin ollakseen merkittäviä, vaan ne voivat kohdistua esimerkiksi hydrologiaan, tavanomaiseen tai tyypilliseen lajistoon, mikä voi pitkällä aikavälillä vaikuttaa suojelun perusteena oleviin luontotyypeihin ja lajeihin.

Uudenmaan ELY-keskus totesi aikaisemmasta maakuntakaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossa, että Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet Natura-alue koostuu neljästä erillisestä osa-alueesta. Neljä merenlahtea ja niiden rantaniityt ja läheiset pellot muodostavat pesimä- ja levähdysalueena kokonaisuuden, jossa linnut voivat ruokaillessaan tai häiriötilanteissa siirtyä nykyisin helposti alueelta toiselle. Lisäksi ekologisen metsäyhteyden säilymistä Sipoonkorpeen pidettiin tärkeänä Natura-alueen metsälajistolle, erityisesti pyylle.

Uudessa maakuntakaavaehdotuksessa pohjoisessa vaihtoehdossa rakentamisen painopiste on siirretty Uuden Porvoontien pohjoispuolelle. Edelleen Salmenkallion-Talosaaren alueille ei ole osoitettu maankäyttöä, mikä arvioinnin mukaan edistää etenkin Porvarinlahden-Kasabergetin alueen kytkeytymistä Natura-alueen itäisiin merenlahtiin sekä hillitsee virkistyskäytön kasvua silikaattikalliot luontotyyppin esiintymisalueella. Itäisten merenlahtien välille ei ole kaavaehdotuksessa osoitettu maankäyttöä, joka heikentäisi alueiden välistä kytkeytyneisyyttä linnuston kannalta. Ratkaisu säilyttää myös Natura-alueen ulkopuolella rakentamiselta linnuston kannalta tärkeitä ruokailu- ja levähdysalueita, kuten Talosaaren ja Sjöängenin pellot ja niityt. Lisäksi pohjoisessa vaihtoehdossa Mustavuo-

ren lehto ja Östersundomin lintuvedet ja Sipoonkorpi Natura-alueiden välistä ekologista metsäyhteyttä on vahvistettu laajentamalla virkistys-aluemerkintää.

Edellä kuvatut muutokset huomioiden Natura-arvioinnissa tehtyä johtopäätöstä eheyteen kohdistuvien vaikutusten merkittävydestä voidaan pitää oikean suuntaisena. Varovaisuusperiaate huomioiden Natura-alueen eheyteen kohdistuvien merkittävästi heikentävien vaikutusten toteuttamatta jäämisen varmistaminen edellyttää kuitenkin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan, että valkoisena alueena osoitetun Salmenkallion-Talosaaren alueen maankäyttö ratkaistaan maakuntakaavassa. Eheyden turvaamiseksi on olennaista säilyttää Natura-alueen merenlahtien sekä niihin liittyvien niittyjen ja peltojen muodostaman ekologisen kokonaisuuden toimivuus. Tämä toteutuu osoittamalla Salmenkallion alueet kaavassa suojelualueena ja muutoin alueet rakentamattomina pääosin virkistyskäytön tarpeisiin.

Suora vaihtoehto

Keskeisenä erona pohjoiseen vaihtoehtoon on suorassa vaihtoehdossa raideliikenteeseen tukeutuva taajamatoimintojen alue ja tiivistettävä alue sekä näitä palveleva metroyhteys siirretty Natura-alueen välittömään läheisyyteen sen pohjoispuolelle. Tärkeimpänä ekologisena yhteytenä Salmenkallion ja Sipoonkorven välillä toimivaa virkistysaluetta on myös kaennettu sen keski- ja eteläosissa.

Vaikutukset luontodirektiivin liitteen I luontotyyppeihin

Natura-arvioinnin mukaan suoran vaihtoehdon heikentävät vaikutukset kohdistuvat luontotyypeistä lähinnä kulutukselle herkkiin silikaattikallioihin ja boreaalisiin lehtoihin, joita esiintyy mm. Natura-alueen pohjoispäässä Kasabergetin alueella. Muiden luontotyyppien osalta vaikutukset eivät eroa pohjoiseen vaihtoehtoon verrattuna.

Arvioinnin mukaan Länsisalmen alueelle Natura-alueen välittömään läheisyyteen osoitetun rakentamisen seurauksena virkistyskäyttö lisääntyy siten, että vaikutukset ovat silikaattikallioden ja lehtojen osalta merkittävästi heikentäviä ilman lieventäviä toimenpiteitä.

Arvioinnissa esitetään keskeisinä lieventämiskeinona Natura-alueelle Länsisalmeista suuntautuvan virkistyskäytön estämistä, suunnittelua ja ohjaamista. Tämä voisi arvioinnin mukaan tapahtua mm. Uuden Porvoontien alikulkua sulkemalla ja aitaamalla. Tärkeänä keinona pidetään myös Salmenkallion alueen virkistyskäytön ohjaamista ja hoitoa koskevan suunnitelman laadintaa. Lieventämiskeinojen toimeenpanon katsotaan olevan maakuntakaavaa tarkemman suunnitteluvaiheen tehtävä.

Uudenmaan ELY-keskus yhtyy arvioinnissa esitettyyn johtopäätökseen, ja katsoo, että ilman lieventämistoimenpiteitä suoran vaihtoehdon heikentävät vaikutukset varsinkin luontotyyppiin silikaattikalliot muodostuvat merkittäviksi. Lieventämiskeinoiksi on esitetty toimia, joita ei ELY-keskuksen näkemyksen mukaan voida sitovasti ohjata maakuntakaavalla. Maakuntakaavan ohjausvaikutus perustuu aluevarauksiin ja suunnittelumääräyksiin. Natura-arviointi osoittaa, että maakuntakaavan valkoisella alueella on tarvetta rajoittaa ja ohjata virkistyskäyttöä merkittävien vaikutusten lieventämiseksi. Luontotyyppeihin kohdistuvien merkittävästi heikentävien vaikutusten poissulkeminen edellyttää ELY-keskuksen näkemyksen mukaan Salmenkallion alueen osoittamista maakuntakaavassa suojelualueena siltä osin, kun on tarpeen estää tai rajoittaa virkistyskäyttöä ja virkistysalueena siltä osin, kun virkistyskäytön ohjaaminen on tarpeen.

Vaikutukset luontodirektiivin liitteen II lajiin

ELY-keskus katsoo, että vaikutukset eivät korpihohtosammalen osalta olennaisesti eroa pohjoiseen vaihtoehtoon verrattuna.

Vaikutukset lintudirektiivin liitteen I lajeihin ja muuttolintulajeihin

ELY-keskus pitää perusteltuna, että suoran vaihtoehdon lintuja koskevassa arvioinnissa on keskitytty lähinnä tarkastelemaan vaikutuksia kehrääjään, pyyhyn ja ruisrääkkään sekä Natura-alueen eheyteen. ELY-keskus katsoi vaikutusten olevan näihin merkittävästi heikentäviä aikaisemmasta kaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossa. Muiden suojelun perusteena olevien lintulajien osalta johtopäätökset ovat samat kuin pohjoisen vaihtoehdon osalta.

Pohjoiseen vaihtoehtoon verrattuna suoralla vaihtoehdolla on selvästi merkittävämmät vaikutukset linnustoon, erityisesti kehrääjään ja pyyhyn, koska metrolinjaus ja siihen tukeutuva tiivis rakentaminen on tuotu Natura-alueen välittömään läheisyyteen Kasabergetin pohjoispuolelle ja samalla ekologista metsäyhteyttä Sipoonkorpeen on jouduttu selvästi kaivattamaan.

Natura-arvioinnin mukaan maakuntakaavaehdotuksen suoran vaihtoehdon merkittävimmät vaikutukset kehrääjään muodostuvat virkistyskäytöstä ja vähäisemmin myös muusta lähialueiden häiriöistä, kuten liikennemäärien lisääntymisestä ja valaistusolosuhteiden muutoksesta. Koska Salmenkallion ja Kasabergetin lähialueille on suunniteltu sekä tiiviin rakentamisen alueita että laajoja raideliikenteeseen tukeutuvia taajamatoimintojen alueita, virkistyskäytön heikentävät vaikutukset kehrääjään on arvioitu merkittäviksi ilman lieventämistoimia. Arvioinnissa esitetään keskeisiksi lieventämistoimiksi virkistyskäytön rajoittamista ja ohjaamista

sekä metroyhteyden sijoittamista maan alle Salmenkallion alueen läheisyydessä.

ELY-keskus toteaa, että Salmenkallion alue lähiympäristöineen on nykyisin vähäisessä virkistyskäytössä ja kehrääjälle erinomaista elinympäristöä sopivien, lähellä toisiaan sijaitsevien kallioisten pesimämetsien ja ympäristön monipuolisten ruokailualueiden ansiosta. Kehrääjä on herkkä häiriöille ja sen pesimäpaikat sijaitsevat syrjässä asutuksesta ja ihmisten kulkureiteistä. Vaikka rakentamisen määrää suoraan Salmenkallion alueella on olennaisesti vähennetty, maakuntakaavaehdotuksen suorassa vaihtoehdossa mittavaa rakentamista on osoitettu Natura-alueeseen kuuluvan Kasabergetin ja Salmenkallion alueen välittömään läheisyyteen. Kaavan toteutuminen suoran vaihtoehdon mukaisesti merkitsee väistämättä virkistyskäytön määrän moninkertaistumista kehrääjän tärkeissä elinympäristöissä nykyiseen verrattuna.

Natura-arviointi osoittaa, että kehrääjään kohdistuvien merkittävien vaikutusten lieventäminen edellyttää virkistyskäytön merkittävää rajoittamista lajin tärkeimmillä elinympäristöillä. Näiden alueiden osoittaminen maakuntakaavan valkoisena alueena tai viittaaminen virkistyskäytön suunnitteluun tarkemman suunnittelun yhteydessä ei ELY-keskuksen näkemyksen mukaan ohjaa riittävästi tarkempaa suunnittelua. ELY-keskus katsoo, että alueet, joilla virkistyskäytön rajoittaminen on merkittävien vaikutusten lieventämiseksi tarpeen, tulee osoittaa maakuntakaavassa suojelualueina. Tarvittavien liikkumisrajoitusten asettaminen on mahdollista luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräyksissä.

ELY-keskus korostaa, että kehrääjään kohdistuvien merkittävästi heikentävien vaikutusten poissulkeminen edellyttää suojelualuemerkinnän laajentamista koskemaan lajin elinympäristöjä Salmenkallion alueella myös Natura-alueen ulkopuolella.

Natura-arvioinnin mukaan pyyn elinympäristöihin kohdistuvat vaikutukset jäävät myös suorassa vaihtoehdossa varsin vähäisiksi. Pyyhyn kohdistuvista vaikutuksista merkittävimpiä ovat Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet Natura-alueen ja Sipoonkorven metsäalueiden kytkeytyneisyyden heikentyminen ja lisääntynyt virkistyskäyttö. Pyyhyn kohdistuvien vaikutusten arvioidaan muodostuvan merkittävästi heikentäviksi ilman lieventämistoimia.

Arvioinnissa esitetään lieventämistoimiksi pyyn osalta virkistyskäytön erityistä huomioimista tarkemmassa suunnittelussa, metroyhteyden sijoittamista maan alle Salmenkallion alueen läheisyydessä sekä Salmenkallion ja Sipoonkorven välisen virkistysalueen osoittaminen riittävän leveänä ekologisen yhteyden toimivuuden parantamiseksi. Arvioinnin johtopäätökset vaikutusten merkittävydestä on kytketty Natura-arvioinnin 28.2.2017 päivätyssä versiossa esitettyyn suositukseen virkistysalueen rajauksesta.

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan arviointi osoittaa, että toimivan ekologisen metsäyhteyden säilyttäminen Salmenkallion alueelta Sipoonkorpeen on pyyhyn kohdistuvien vaikutusten merkittävyyden kannalta olennainen tekijä. Suorassa vaihtoehdossa ekologisena yhteytenä toimivan virkistysalueen rajausta on selvästi pohjoista vaihtoehtoa kapeampi. ELY-keskus huomauttaa, että maakuntakaavaehdotuksessa Salmenkallion ja Sipoonkorven välinen virkistysaluerajaus on merkitty kapeampana kuin se on esitetty Natura-arvioinnin 28.2.2017 päivättyssä versiossa kuvassa 3-8 sivulla 11, ja johon arvioinnin johtopäätökset perustuvat.

ELY-keskus yhtyy arvioinnissa esitettyyn johtopäätökseen ja katsoo, että pyyhyn kohdistuvat vaikutukset eivät muodostu merkittäviksi, kun tärkeä ekologinen metsäyhteys Salmenkallion alueelta Sipoonkorpeen toteutuu 28.2.2017 päivättyssä Natura-arvioinnissa esitettyssä laajuudessa ja myös muut arvioinnissa esitetyt lieventämistoimet huomioidaan tarkemmassa suunnittelussa. ELY-keskus toteaa, että kehrääjän elinympäristöjen osoittaminen suojelualueena vähentää olennaisesti myös pyyhyn kohdistuvia virkistyskäytön heikentäviä vaikutuksia.

Uudenmaan ELY-keskus katsoo, että suoran vaihtoehdon vaikutukset ruisrääkkään eivät olennaisesti poikkea pohjoisesta vaihtoehdosta. Ruisrääkkään osalta vaikutuksia lieventävät myös ne muutokset, jotka kaavaan on edellytetty tehtäväksi Natura-alueen eheyteen kohdistuvien vaikutusten torjumiseksi.

Yhteisvaikutukset

Suoran vaihtoehdon osalta yhteisvaikutukset eivät olennaisesti eroa pohjoisesta vaihtoehdosta.

Vaikutukset Natura-alueen eheyteen

ELY-keskus korosti eheyden osalta aiemmasta maakuntakaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossa, että Östersundomin merenlahtien ja niihin liittyvien peltojen ja niittyjen muodostaman kokonaisuuden toimivuuden säilyminen on linnustoon kohdistuvien vaikutusten kannalta olennaista samoin kuin Salmenkallion ja Sipoonkorven välisen metsäyhteyden säilyminen ekologisesti toimivana.

Suora vaihtoehto ei vaikutuksiltaan olennaisesti poikkea pohjoisesta vaihtoehdosta, kun tarkastellaan merenlahtien ja niihin liittyvien peltojen ja niittyjen muodostaman ekologisen kokonaisuuden toimivuutta. Täältä osin ELY-keskus viittaakin suoran vaihtoehdon kohdalla sanottuun.

Suorassa vaihtoehdossa Salmenkallion ja Sipoonkorven välinen metsäyhteys jää pohjoista vaihtoehtoa heikommaksi pinta-alaltaan, rakenteeltaan ja toiminnaltaan. Natura-arvioinnin mukaan eheyteen kohdistuvilta

merkittävästi heikentäviltä vaikutuksilta vältytään, jos ekologisena yhteytenä toimivaan virkistysalueeseen sisällytetään Länsisalmen kalliomet-sän ja Kärrin välinen peltoalue sekä Sotungintien ja Porvoonväylän välillä Krapuojan vartta ja levennetään aluetta jonkin verran myös länsiosas-taan. Edellä kuvatut laajennukset on esitetty Natura-arvioinnin 28.2.2017 päivätyssä versiossa kuvassa 3-8 sivulla 11. Edellä kuvattuja muutostar-peita ei ole täysin huomioitu 13.3.2017 päivätyn maakuntakaavaehdotuk-sen virkistysaluerajauksessa, vaan katsotaan, että kaavan yleispiirtei-syys huomioiden kaavaehdotuksen rajaus riittäväksi, mikäli tarkem-massa suunnittelussa huomioidaan edellä kuvatut arvioinnin aikaisem-massa versiossa esitetyt ekologisen yhteyden toimivuuden vaatimukset.

ELY-keskus katsoo, että Natura-alueen eheyteen kohdistuvien merkittä-västi heikentävien vaikutusten toteutumatta jääminen edellyttää, että Sal-menkallion ja Sipoonkorven välinen ekologinen metsäyhteys osoitetaan maakuntakaavaehdotuksen kartalla Natura-arvioinnin rajausvaatimusten mukaisena. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kaavaehdotuksessa Mustavuoren pohjoispuolelle Vesterkullan peltoalueelle osoitettua laajaa virkistysaluetta ja sieltä merkittyä viheryhteystarvetta kohti Sipoonkorpea tulisi myös kehittää pitkällä aikavälillä täydentävänä ekologisena yhtey-tenä metsälajiston näkökulmasta.

Vaikutukset Sipoonkorven Natura-alueeseen

Sipoonkorpi (FI0100066) sisältyy Natura 2000 -verkostoon luontodirektiin mukaisena alueena (SAC). Natura-alueen pinta-ala on 1 267 ha. Alueen suojeluperusteena on kymmenen luontodirektiivin liitteen I luontotyyppejä ja kaksi liitteen II lajia. Natura-alue kuuluu lähes kokonaan Si-poonkorven kansallispuistoon.

Uudessa maakuntakaavaehdotuksessa asutuksen painopiste on siirtynyt sekä pohjoisessa että suorassa vaihtoehdossa Uuden Porvoontien poh-joispuolelle. Tämän seurauksena asukasmäärä Sipoonkorven Natura-alueen läheisyydessä jonkin verran kasvaa, mutta Natura-arvioinnin mu-kaan muutos ei ole merkittävä. Sipoonkorven Natura-alueen ja asutuksen väliin osoitetuissa virkistysalueissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutok-sia edellisiin kaavaehdotuksiin verrattuna.

ELY-keskus katsoo, että uuden maakuntakaavaehdotuksen kumman-kaan vaihtoehdon osalta aikaisempaan ehdotukseen tehdyt muutokset eivät olennaisesti lisää Sipoonkorven Natura-alueen suojelun perusteena oleviin luonnonarvoihin kohdistuvia heikentäviä vaikutuksia. ELY-keskus viittaa aikaisemmasta kaavaehdotuksesta annettuun Natura-lausuntoon ja toteaa, että kumpikaan arvioiduista vaihtoehdoista ei yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa merkit-tävästi heikennä Sipoonkorven Natura-alueen suojelun perusteena ole-via luonnonarvoja, kun esitetyt lieventämistoimet toteutetaan ja otetaan kuntakaavoituksessa ja muussa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa

huomioon. Kasvavan virkistyskäyttöpaineen ohjaukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Vaikutusten seuranta

Maakuntakaavaehdotuksen toteuttamisesta aiheutuu tässä lausunnossa vaadituista muutoksista ja arvioinnissa esitetyistä lieventämistoimista huolimatta todennäköisesti ainakin vähäisiä heikentäviä vaikutuksia useille suojelun perusteena oleville luonnonarvoille sekä Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet että Sipoonkorpi Natura-alueilla. Uudenmaan ELY-keskus korostaa, että jatkosuunnittelussa on tarpeen laatia kattava seurantasuunnitelma, jonka tavoitteena tulee olla tieteelliset vaatimukset täyttävillä menetelmillä seurata rakentamisesta, kasvavasta virkistyskäyttöpaineesta sekä muista muutoksista Natura-alueiden suojelun perusteena oleville luonnonarvoille aiheutuvia vaikutuksia.

YHTEENVETO

Uudenmaan ELY-keskus katsoo, että Östersundomin alueen maakuntakaavaehdotus nykyisellään aiheuttaisi Natura-arvioinnissa esitetyistä lieventämistoimista huolimatta merkittäviä heikentäviä vaikutuksia Mustavuorenlehto ja Östersundomin lintuvedet (FI0100065) Natura 2000 -alueen suojelun perusteena oleville luonnonarvoille, mutta merkittävät vaikutukset voidaan välttää, jos kaavaehdotukseen tehdään seuraavat muutokset:

- Molemmissa vaihtoehdoissa Salmenkallion-Talosaaren valkoisen alueen maankäyttö ratkaistaan siten, että Salmenkallion alueet merkitään liikkumisrajoitustarpeen osalta suojelualueena ja muutoin turvataan alueen säilyminen pääosin rakentamattomana nykyisen kaltaisessa käytössä merenlahtien muodostaman ekologisen kokonaisuuden turvaamiseksi. Tällä muutoksella vältetään kehrääjään, pyyhyn, silikaattikallioihin ja lehtoihin sekä Natura-alueen eheyteen kohdistuvat merkittävästi heikentävät vaikutukset.
- Lisäksi Suorassa vaihtoehdossa Salmenkallion alueelta Sipoonkorpeen toimivan virkistysalueen rajausta laajennetaan vastaamaan Natura-arvioinnissa esitettyä vaatimusta. Tällä vältetään pyyhyn ja Natura-alueen eheyteen kohdistuvat merkittävästi heikentävät vaikutukset.

ELY-keskus katsoo, että maakuntakaavaehdotus ei yksistään tai yhdessä muiden tiedossa olevien hankkeiden ja suunnitelmien kanssa mer-

kittävästi heikennä Sipoonkorven (FI0100066) Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja, kun arvioinneissa esitetyt lieventämistoimet toteutetaan.

Johtaja

Satu Pääkkönen

Johtava asiantuntija

Ilpo Huolman

TIEDOKSI

Ympäristöministeriö (kirjaamo@ym.fi)
Helsingin kaupunki (helsinki.kirjaamo@hel.fi)
Vantaan kaupunki (kirjaamo@vantaa.fi)
Sipoon kunta (kirjaamo@sipoo.fi)
Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut (kirjaamo@metsa.fi)
Suomen ympäristökeskus (kirjaamo.syke@ymparisto.fi)